

تصویر سلامت

دوره ۶ شماره ۱ سال ۱۳۹۴ صفحه ۱۷ - ۱۱

بررسی الگوی استفاده کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز از مجلات الکترونیکی در فاصله زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۲ براساس روش گزارش گیری کانتر

سارا جلال زاده^{۱*}، فهیمه عباسی^۱

چکیده

زمینه و اهداف: افزایش میزان استفاده از منابع الکترونیکی در دانشگاه ها و مراکز علمی - تحقیقاتی و هزینه ای که صرف تهیه و دسترسی به این منابع می شود، دلیلی بر اهمیت ارزیابی میزان استفاده از منابع خریداری شده، با در نظرگیری مصرف صحیح بودجه می باشد. در این پژوهش، وضعیت استفاده تمام متن از مجلات الکترونیکی ۵ ناشر (الزویر، وایلی، پروکوئست، امرالد، آکسفورد جورنالز) در دانشگاه علوم پزشکی تبریز در فاصله زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۲ مورد بررسی قرار گرفته است.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش توصیفی - پیمایشی است. داده های مورد نیاز از طریق گزارش گیری کانتر از ناشران به دست آمد. سپس با استفاده از نرم افزار اکسل به تجزیه و تحلیل داده ها و ترسیم جدول ها و نمودارها پرداخته شد.

یافته‌ها: مطابق یافته های تحقیق از بین پنج ناشر مورد بررسی، بیشترین میزان دانلود تمام متن مقالات از مجلات الزویر بوده و پس از آن به ترتیب وایلی، آکسفورد جورنالز، پروکوئست، و امرالد قرار داشته اند.

بحث و نتیجه‌گیری: دانشگاه علوم پزشکی تبریز با سیاست‌گذاری صحیح و با تخصیص کارآمد بودجه در انتخاب مجلات قابل دسترس از طریق الزویر توانسته است در جهت مرتفع سازی نیازهای اطلاعاتی کاربران گام مؤثری را بردارد. همچنین این موضوع می تواند با میزان آشنایی کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز با مجلات الزویر ارتباط مستقیم داشته باشد.

کلیدواژه‌ها: منابع الکترونیکی، مجلات علمی، گزارش گیری کانتر، دانشگاه علوم پزشکی تبریز

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، معاونت تحقیقات و فناوری، دانشگاه علوم پزشکی تبریز

(Email: Sarajalalzadeh62@gmail.com)

مقدمه

در جهان امروزی با توجه به رشد روزافزون تولیدات علمی و افزایش سرسام آور هزینه های مربوط به فراهم آوری و دسترس پذیری منابع کتابخانه ای، مطالعات میزان استفاده از منابع، به موضوعی بسیار مهم و قابل توجه برای کتابخانه ها و ناشران مبدل شده است. رشد و گسترش نشر منابع الکترونیکی و افزایش گرایش کاربران به استفاده از این گروه از منابع توانسته است دغدغه های مربوط به دسترس پذیری منابع را برطرف سازد. اما با این وجود همچنان مسئله رشد هزینه های تهیه منابع و کاهش بودجه کتابخانه ها و افزایش تولیدات علمی پابرجاست.

میزان رشد بودجه کتابخانه ها متناسب با میزان رشد هزینه های مربوط به تهیه منابع الکترونیکی نیست. برای نمونه می توان به عدم هماهنگی بودجه کتابخانه و هزینه تهیه منابع الکترونیکی کتابخانه مؤسسه ملی سلامت ایتالیا اشاره کرد که یکی از مهمترین مؤسسات کشور ایتالیا در زمینه بیومدیکال است. بودجه کتابخانه مؤسسه ملی سلامت ایتالیا در سال ۲۰۱۰ با ۳۰ درصد کاهش روبرو شد و بدین ترتیب این مرکز برای اشتراک منابع الزویر در سال ۲۰۱۰، براساس کنسرسیوم می بایست ۶۰ درصد از کل بودجه کتابخانه را صرف اشتراک مجلات الکترونیکی می نمود. این در حالی است که نتایج بررسی روند رشد هزینه های اشتراک منابع الزویر در این کتابخانه براساس کنسرسیوم (Big deal) از سال ۲۰۰۲ الی سال ۲۰۱۰، نشانگر رشد ۵۵/۷۵٪ هزینه اشتراک منابع الکترونیکی است (۱).

بدیهی است در شرایط حاضر، بررسی و مطالعه کمی میزان استفاده از منابع برای کتابخانه ها از اهمیت صدچندان برخوردار شده است. زیرا نتیجه این مطالعات، کتابخانه ها را در انتخاب و گزینش منابع متناسب با نیازهای اطلاعاتی کاربران و در نتیجه هدفمند سازی بودجه و کاهش هزینه های فراهم آوری و دسترس پذیری یاری می کند (۲ و ۳). در این شرایط کتابخانه ها نیاز دارند تا بدانند که آیا منابع فراهم شده و در دسترس قرار گرفته به صورت مؤثر مورد استفاده کاربران قرار می گیرد یا نه؛ تا بدین سان بتوان همسویی تدوین سیاست و خط مشی انتخاب و گزینش منابع با نیازهای اطلاعاتی کاربران را مورد بررسی قرار داد و نیز هزینه سودمندی گزینش منابع را توجیه نمود.

برای انجام پژوهش در زمینه بررسی میزان استفاده کاربران از منابع و تعیین الگوی کاربران در مرور منابع الکترونیکی گزینش شده، انتخاب روشی مناسب که قادر به فراهم آوری داده های عینی از میزان استفاده باشد، بسیار حائز اهمیت است. در بررسی الگو و گرایش کاربران در استفاده از مجلات الکترونیکی، پژوهش هایی با استفاده از پرسشنامه انجام گرفته است (۴-۶). اما نتایج حاصل از بررسی های مبتنی بر پرسشنامه نمی تواند مبنای صحیحی برای تصمیم گیری در خصوص انتخاب منابع و صرف هزینه و تخصیص دهی مناسب بودجه کتابخانه ها را در اختیار

تصمیم گیرندگان گزینش منابع قرار دهد. از این رو لازم است روشی دیگر که مبتنی بر داده های عینی باشد، به عنوان منبع تصمیم گیری های کتابداران و ناشرین مورد استفاده قرار گیرد.

در سال ۲۰۰۲ با همکاری ناشرین، فروشندگان منابع کتابخانه ای و کتابداران یک روش فنی برای سنجش میزان استفاده از مجلات الکترونیکی و پایگاه داده، با عنوان روش کانتر (counter) معرفی گردید. در روش کانتر میزان استفاده از مجلات بر اساس میزان دانلود مقالات در مجلات الکترونیکی به صورت تمام متن و یا چکیده با قابلیت تفکیک فرمت های HTML و PDF و سنجش میزان استفاده کاربران از پایگاه داده، از طریق گردآوری داده های مربوط به میزان جستجو در پایگاه داده بررسی می گردد (۷ و ۸). در روش گزارش گیری کانتر میزان دانلود تمام متن مقالات به عنوان معیاری برای سنجش میزان استفاده از مجلات الکترونیکی در نظر گرفته شده است. این روش قابل اعتمادتر از روش های بررسی بر پایه پرسشنامه است. زیرا داده های جمع آوری شده در این روش، داده هایی عینی و گذشته نگر هستند. همچنین می توان از مزایای این روش، فراهم آوری امکان مقایسه میزان استفاده از مجلات گوناگون در حوزه های موضوعی مختلف را مورد اشاره قرار داد (۷ و ۹ و ۱۰).

امروزه بسیاری از ناشرین و پورتال های دسترسی به منابع الکترونیکی با عنوان خدمات پشتیبانی، امکان دسترسی به اطلاعات میزان استفاده و دانلودهای موفق منابع (مقالات مجلات الکترونیکی و کتاب های الکترونیکی) را به تفکیک ماه و سال و عنوان مجله و کتاب برای کاربران و مشتریان بر اساس روش گزارش گیری کانتر فراهم می سازند. کتابخانه ها به عنوان بزرگترین و البته مهم ترین مشتریان ناشرین و پورتال های فراهم کننده منابع، از طریق نام کاربری و پسورد به راحتی و به صورت مستقل امکان دانلود اطلاعات میزان استفاده کاربران از منابع فراهم شده در کتابخانه ها را دارند. مجلات کمبریج (Cambridge)، مجلات سیج (SAGE)، مجلات نیچر (Nature)، ایسکو (Ebsco)، پروکوئست (Proquest)، الزویر (Elsevier) و غیره از طریق اختصاص دهی نام کاربری و پسورد و از طریق به کارگیری تکنولوژی گزارش گیری کانتر، امکان دانلود اطلاعات میزان استفاده و کاربرد از منابع الکترونیکی را به فرمت های XML, CSV, Excel, Pdf برای مؤسسات و کتابخانه ها فراهم می سازند (۱۱-۱۶).

با در نظرگیری مسائل و تحریم های اعمال شده بر علیه ایران، نیاز به صرفه جویی در بودجه ارزی دانشگاه ها بیش از پیش احساس می شود. به نظر می رسد بخش قابل توجهی از بودجه ارزی دانشگاه ها صرف اشتراک پذیری پایگاه های اطلاعاتی و منابع الکترونیکی بین المللی می گردد و بدین سان اهمیت و نقش کتابخانه ها در جهت دهی به پروسه اشتراک پایگاه های اطلاعاتی و منابع الکترونیکی بیش از پیش مورد توجه قرار می گیرد. از این رو لازم است مشخص شود که کدام یک از منابع اطلاعاتی اشتراک

یافته ها

نتایج بررسی سالانه فراوانی مجلات الکترونیکی قابل دسترس ۵ ناشر (الزویر، وایلی، پروکوئست، آکسفورد جورنالز و امرالد) حاکی از آن بود که در سال ۲۰۱۰ مجموع مجلات الکترونیکی قابل دسترس این ناشرین در دانشگاه علوم پزشکی تبریز برابر با ۶۰۰۰ مجله بود که از این تعداد (۶۳/۹۳٪) ۳۸۳۶ مجله توسط کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز مورد استفاده/ مرور قرار گرفته و (۳۶/۰۷٪) ۲۱۶۴ مجله مرور نشده بود. در سال ۲۰۱۱ از تعداد ۱۴۳۴۶ مجله الکترونیکی قابل دسترس (۶/۹٪) ۹۸۷ مجله استفاده/ مرور و (۹۳/۱٪) ۱۳۳۵۹ مجله بدون مرور گزارش شده است. در سال ۲۰۱۲ نیز تعداد ۴۷۳۵ مجله الکترونیکی در دانشگاه علوم پزشکی تبریز در دسترس کاربران قرار گرفته بود که از این تعداد نیز (۵۷/۲٪) ۲۷۰۸ مجله استفاده/ مرور داشته و (۴۲/۸٪) ۲۰۲۷ مجله بدون استفاده/ مرور بوده است.

در جدول ۱ فراوانی مجلات الکترونیکی قابل دسترس پنج ناشر (الزویر، وایلی، پروکوئست، آکسفورد جورنالز و امرالد) در سال های مورد بررسی نشان داده شده است. همانطور که ملاحظه می گردد، تمامی مجلات قابل دسترس پروکوئست در سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲ حداقل یک بار مورد استفاده کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز قرار گرفته است. از این رو میزان مرور و استفاده مجلات پروکوئست در هر سه سال ۱۰۰٪ بود. پس از پروکوئست میزان استفاده از مجلات الزویر چشمگیر بوده است؛ به طوری که در سال ۲۰۱۰ حدود ۶۸٪ و در سال ۲۰۱۲ حدود ۸۴٪ از مجلات قابل دسترس این ناشر توسط کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز مورد استفاده قرار گرفته است. کمترین میزان استفاده از مجلات در بین مجلات وایلی در سال ۲۰۱۱ مشاهده شد. به طوری که فقط ۳۱٪ از مجلات (۴۰ مجله) این ناشر از تعداد ۱۳۰۲۱ مجله در دسترس این ناشر، مورد استفاده کاربران قرار گرفته است.

در نمودار ۱ میزان دانلود تمام متن مقالات از ۵ ناشر در فاصله زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۲ نشان داده شده است. کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز تعداد ۵۲۴۸۷۵ مورد دانلود تمام متن از مجلات این پنج ناشر در سه سال مورد بررسی داشته اند. از این بین ۸۰٪ دانلودها (۴۰۸۶۸۸ دانلود) مربوط به مجلات الزویر، حدود ۱۳٪ (۶۵۸۵۷۸ دانلود) از مجلات وایلی، ۵٪ (۲۷۳۸۲ دانلود) از مجلات آکسفورد جورنالز، ۳٪ (۱۷۷۹۵ دانلود) از مجلات پروکوئست و کمتر از نیم درصد (۲۴۳۲ دانلود) هم مربوط به مجلات امرالد در فاصله زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۲ بوده است. از این رو بالاترین میزان دانلود در فاصله زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۲ متعلق به مجلات الزویر بوده و کمترین میزان دانلود در مجلات امرالد مشاهده شد.

شده، توسط کاربران بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد و کدام یک از آنها با وجود پرداخت حق اشتراک، مورد استفاده قرار نمی گیرند. با دسترسی به نتایج پژوهش های انجام شده پیرامون بررسی میزان استفاده کاربران از منابع الکترونیکی، می توان استراتژی مناسب و کارآمدی در تهیه و گزینش منابع و برنامه ریزی های آموزشی جهت افزایش مهارت کاربران در استفاده و مرور منابع الکترونیکی طرح ریزی نمود. بدین سان امید است دسترس پذیری به منابع پراستفاده افزایش داده شده و تا حد امکان از تهیه منابعی که همسو و مرتفع کننده نیاز اطلاعاتی کاربران نیستند جلوگیری کرد.

از این رو، انجام پژوهش هایی در زمینه میزان استفاده از منابع الکترونیکی در دانشگاه علوم پزشکی تبریز به عنوان یکی از پنج دانشگاه برتر (تیپ یک) کشور، برای تعیین گرایش و نیاز اطلاعاتی کاربران، با هدف تصمیم گیری مناسب و جهت دهی به مصرف بودجه می تواند مفید باشد. این پژوهش به بررسی وضعیت استفاده از مجلات الکترونیکی ۵ ناشر و پایگاه داده (الزویر، وایلی، پروکوئست، امرالد، آکسفورد جورنالز) در دانشگاه علوم پزشکی تبریز در فاصله زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۲ براساس روش گزارش گیری کانتز پرداخته است.

مواد و روش ها

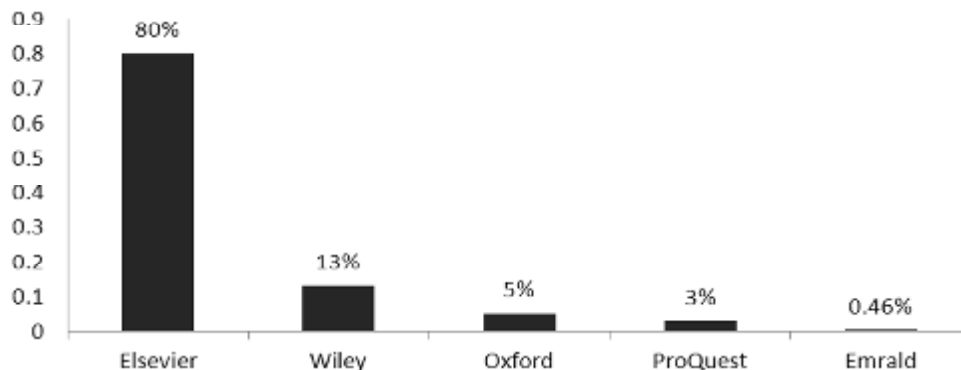
پژوهش حاضر به روش توصیفی - پیمایشی براساس روش گزارش گیری کانتز انجام شده است. در این پژوهش جامعه مورد بررسی، کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز و مجلات الکترونیکی ناشرین قابل دسترس در دانشگاه در سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲ می باشد و از نمونه گیری استفاده نشده است. کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز، آن دسته از کاربرانی در نظر گرفته شده اند که از طریق آی بی^{۱۸} این دانشگاه اقدام به دانلود مقالات تمام متن نموده اند. محدودیت هایی که در انتخاب ناشرین در نظر گرفته شد، عبارتند از: ۱) ناشرین برای ورود به جامعه بررسی باید در سال های مورد بررسی از طریق آی پی دانشگاه دسترس پذیر باشند؛ ۲) گزارشات کانتز دریافت شده از ناشرین باید شامل: میزان دانلود تمام متن مقالات به صورت HTML و PDF، میزان دانلود به تفکیک ماه و سال میلادی باشند. در صورتی که گزارش کانتز ناشری فاقد شرایط باشد، در این صورت از جامعه مورد بررسی حذف می گردد. از بین ناشرین متعدد با توجه به محدودیت اعمال شده، ۵ ناشر (الزویر، جان وایلی، امرالد، پروکوئست، آکسفورد جورنالز) انتخاب گردیدند. از کاستی های این پژوهش عدم دسترسی به لیست مجلات الزویر در سال ۲۰۱۱ گزارش می گردد. داده های میزان استفاده کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز در سال ۲۰۱۰-۲۰۱۲ از مجلات الکترونیکی ۵ ناشر از طریق گزارش گیری کانتز، در قالب فایل Excel به دست آمد.

جدول ۱. فراوانی میزان استفاده از مجلات قابل دسترس کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز از پنج ناشر مورد بررسی طی سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲

ناشر	فراوانی مجلات الکترونیکی در دسترس	استفاده شده (%)	عدم استفاده (%)
پروکوئست			
۲۰۱۰	۸۵۸	۸۵۸ (%۱۰۰)	۰
۲۰۱۱	۶۹۲	۶۹۲ (%۱۰۰)	۰
۲۰۱۲	۲۸۰	۲۸۰ (%۱۰۰)	۰
الزویر			
۲۰۱۰	۲۵۱۳	۱۷۱۷ (%۶۸)	۷۹۶ (%۳۲)
ادامه جدول ۱:			
۲۰۱۱	-----	-----	-----
۲۰۱۲	۱۵۷۴	۱۳۲۸ (%۸۴)	۲۴۶ (%۱۶)
آکسفورد جورنالز			
۲۰۱۰	۲۶۵	۱۳۷ (%۵۲)	۱۲۸ (%۴۸)
۲۰۱۱	۳۰۴	۱۱۰ (%۳۶)	۱۹۴ (%۶۴)
۲۰۱۲	۳۰۴	۱۲۵ (%۴۱)	۱۷۹ (%۵۹)
امرالد			
۲۰۱۰	۲۹۳	۱۱۹ (%۴۱)	۱۷۴ (%۵۹)
۲۰۱۱	۳۲۹	۱۴۵ (%۴۴)	۱۸۴ (%۵۶)
۲۰۱۲	۳۴۴	۵۹ (%۱۷)	۲۸۵ (%۸۳)
وایلی			
۲۰۱۰	۲۰۷۱	۱۰۰۵ (%۴۹)	۱۰۶۶ (%۵۱)
۲۰۱۱	۱۳۰۲۱	۴۰ (%۰/۳۱)	۱۲۹۸۱ (%۹۹/۶۹)
۲۰۱۲	۲۳۳۳	۹۱۶ (%۴۱)	۱۳۱۷ (%۵۹)

* استفاده شده: فراوانی مجلاتی که مقالاتشان توسط کاربران استفاده/مروور شده اند.
** عدم استفاده: فراوانی مجلاتی که مورد استفاده/مروور قرار نگرفتند.

درصد دانلود از کل

نمودار ۱. درصد دانلود تمام متن از مجلات الکترونیکی پنج ناشر مورد بررسی طی سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲

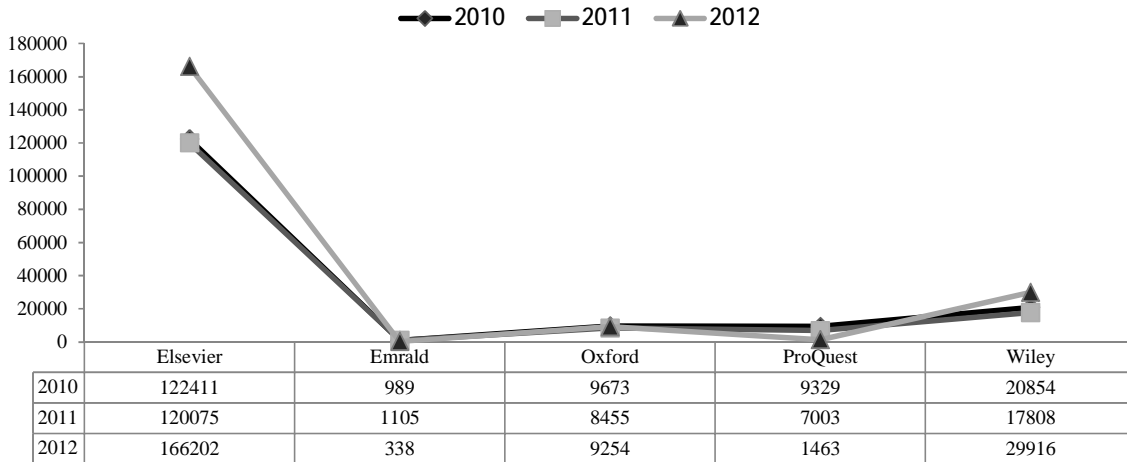
در سال ۲۰۱۰ فراوانی دانلود برابر با ۱۶۳۲۵۶، در سال ۲۰۱۱ برابر با ۱۵۴۴۴۶ و در سال ۲۰۱۲ میزان دانلود تمام متن مقالات ۲۰۷۱۷۳ بوده است.

میزان استفاده به تفکیک ناشرها

مجموع دانلودهای تمام متن مقالات از مجلات الکترونیکی در دسترس ۵ ناشر الزویر، وایلی، آکسفورد جورنالز، پروکوئست و امرالد در دانشگاه علوم پزشکی تبریز به تفکیک سال نشان داد که

دانلود مجلات الکترونیکی آکسفورد جورنالز با ۹۶۷۳ دانلود در سال ۲۰۱۰، بیشترین میزان دانلود مجلات الکترونیکی پروکوئست در سال ۲۰۱۰ برابر با ۹۳۲۹ دانلود و بیشترین میزان دانلود مجلات الکترونیکی وایلی با ۲۹۹۱۶ دانلود در سال ۲۰۱۲ بوده است.

در نمودار ۲ میزان دانلود از مجلات الکترونیکی پنج ناشر به تفکیک سال های مورد بررسی نمایش داده شده است. مطابق این نمودار، بیشترین میزان دانلود از مجلات الکترونیکی الزویر در سال ۲۰۱۲ برابر با ۱۶۶۲۰۲ دانلود، بیشترین میزان دانلود مجلات الکترونیکی امرالد در سال ۲۰۱۱ با ۱۱۰۵ دانلود، بیشترین میزان

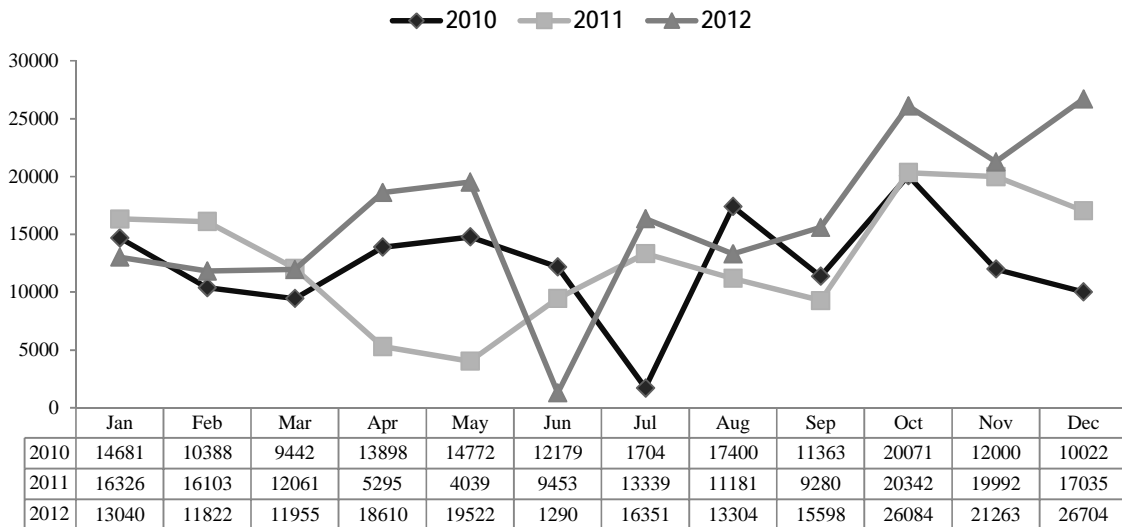

نمودار ۲. میزان دانلود تمام متن از مجلات الکترونیکی ۵ ناشر مورد بررسی به تفکیک سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲

و کمترین میزان دانلود تمام متن در ماه می با ۴۰۳۹ دانلود و در سال ۲۰۱۲ بیشترین میزان دانلود تمام متن مقالات در ماه دسامبر با ۲۶۷۰۴ دانلود و کمترین میزان دانلود تمام متن در ماه ژوئن با ۱۲۹۰ دانلود بود (نمودار ۳).

میزان استفاده به تفکیک ماه میلادی

در سال ۲۰۱۰ بیشترین میزان دانلود تمام متن مقالات در دانشگاه علوم پزشکی تبریز در ماه اکتبر با ۲۰۰۷۱ دانلود و کمترین میزان دانلود تمام متن در ماه جولای با ۱۷۰۴ دانلود، در سال ۲۰۱۱ بیشترین میزان دانلود تمام متن مقالات در ماه اکتبر با ۲۰۳۴۲ دانلود

نمودار ۳. میزان دانلود تمام متن از مجلات الکترونیکی به تفکیک ماه های میلادی سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲

بحث و نتیجه گیری

میزان مجلات الکترونیکی در دسترس ۵ ناشر (الزویر، وایلی، پروکوئست، امرالد، آکسفورد جورنالز) در دانشگاه علوم پزشکی تبریز در سال های مورد بررسی از رشد قابل توجهی برخوردار بود. در سال ۲۰۱۱ میزان مجلات الکترونیکی قابل دسترس ناشرین در دانشگاه نسبت به سال ۲۰۱۰، با رشد ۱/۴ و میزان مجلات الکترونیکی قابل دسترس در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۱۰ با رشد ۱/۲ روبرو بوده است. اما به نظر می رسد این افزایش و فراوانی تعداد مجلات الکترونیکی قابل دسترس، باعث افزایش مرور مجلات توسط کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز نشده است. مثلاً علی رغم رشد تعداد مجلات قابل دسترس در سال ۲۰۱۱، میزان مرور مجلات الکترونیکی با کاهش ۱۴/۶ درصد نسبت به سال ۲۰۱۰ روبرو بوده است. از سوی دیگر بررسی مجلات الکترونیکی ۵ ناشر در سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲ نشان می دهد که در سال ۲۰۱۱ تعداد مجلات الکترونیکی جان وایلی به یکباره ۶/۳ برابر تعداد مجلاتی شد که در سال ۲۰۱۰ توسط این ناشر در دسترس کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز قرار داشت. اما این در حالی است که این افزایش تعداد مجلات، موجب افزایش مرور مجلات الکترونیکی این ناشر در دانشگاه نشده است. به طوری که در سال ۲۰۱۰، ۴۹٪ از مجلات جان وایلی مورد مرور و استفاده کاربران دانشگاه علوم پزشکی تبریز قرار گرفتند و این میزان در سال ۲۰۱۱ به کمتر از یک درصد از مجلات (۰/۳۱٪) کاهش یافت. از این رو بر اساس نتایج این پژوهش می توان چنین نتیجه گیری نمود که افزایش فراوانی مجلات الکترونیکی قابل دسترس الزاماً موجب افزایش مرور و رجوع کاربران به آن مجلات و افزایش میزان دانلود تمام متن مقالات نشده است.

در این پژوهش، مجلات الکترونیکی الزویر بیشترین میزان استفاده را در بین مجلات الکترونیکی ۵ ناشر در سال های ۲۰۱۰-۲۰۱۲ به خود اختصاص دادند. پس از الزویر به ترتیب جان وایلی، آکسفورد، پروکوئست و امرالد مقام های دوم الی پنجم میزان دانلود مقالات را در دانشگاه علوم پزشکی تبریز در سال های مورد بررسی ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۲ کسب کرده اند. در بررسی الگوی استفاده از مجلات الکترونیکی در کتابخانه دانشگاه آنا تولین ترکیه در سال ۲۰۰۵ میزان دانلود تمام متن مقالات از منابع ۱۲ ناشر،

مشخص کرد که مجلات الکترونیکی الزویر بیشترین میزان دانلود را داشته است (۱۷). نتایج پژوهش کریمی و همکاران نیز در بررسی میزان دانلود مقالات از منابع الکترونیکی الزویر، پروکوئست، بلک ول (Blackwell)، اشپرینگر (Springer) و اوید (Ovid) در سال ۲۰۰۷، در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد؛ بیشترین میزان دانلود تمام متن مقالات، مربوط به منابع الکترونیکی الزویر می باشد و پروکوئست نیز در بین ۵ ناشر مورد بررسی این پژوهش، چهارمین رتبه را از لحاظ میزان دانلود به خود اختصاص داده است (۱۸).

براساس نتایج پژوهش حاضر، بیشترین میزان دانلود تمام متن مقالات در سال های ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۲ در ماه های اکتبر، نوامبر و دسامبر متمرکز است. این سه ماه همزمان با ماه های مهر، آبان و آذر در تاریخ شمسی بوده و از طرفی دیگر مصادف با آغاز سال تحصیلی به شمار می رود. بنابراین شاید بتوان چنین بیان کرد که با بازگشایی دانشگاه ها بسیاری از فعالیت های علمی - پژوهشی و آموزشی پررنگ تر شده و بیشتر کاربران دانشگاه که همانا دانشجویان هستند، به صورت مرتب و روزانه از منابع الکترونیکی استفاده می کنند. همین امر می تواند دلیلی بر افزایش میزان استفاده از مجلات و دانلود مقالات در این سه ماه، تلقی گردد.

با توجه به اینکه افزایش تعداد مجلات الکترونیکی قابل دسترس برای کاربران، موجب افزایش میزان مرور مقالات نشده است و با در نظر گیری محدودیت های مربوط به تأمین بودجه جهت فراهم آوری منابع اطلاعاتی، می توان با بررسی دوره های میزان استفاده کاربران از منابع الکترونیکی، منابع متناسب و منطبق با نیازهای اطلاعاتی کاربران را شناسایی و فراهم آوری کرد. **تضاد منافع:** بدینوسیله نویسندگان اعلام می کنند این اثر حاصل یک پژوهش مستقل بوده و هیچ گونه تضاد منافی با سازمان و اشخاص دیگری ندارد.

تقدیر و تشکر

از همکاری صمیمانه سرکار خانم بنیان رئیس کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تبریز و شرکت رزسیستم در تسهیل گردآوری داده ها و انجام پژوهش سپاسگزاریم.

References

1. Toni F. Leaving Elsevier's "big deal": an evaluation of the Italian National Institute of Health experience inside the Bibliosan Consortium. In 4th International Conference on Qualitative and Quantitative Methods in Libraries (QQML 2012), Limerick (Ireland), 22-25 May 2012.
2. Corbett LE. Serials - Review of the literature 2000-2003. *Library Resources & Technical Services* 2006; 50(1):16-30.
3. Suseela VJ. Application of usage statistics for assessing the use of e-journals in University of Hyderabad A case study. *Electronic Library* 2011;29(60):751-761.
4. Swain DK, Panda KC. Use of Electronic resources in business school libraries of an Indian state. *The Electronic Library* 2009;27(1): 74-85.
5. Haridsan S, Khan M. Impact and use of e-resources by social scientists in national social sciences documentation center (NASSDOC), India. *The Electronic Library* 2009;27(1): 117-133 .
6. Salmani Nodooshan E. Quantity, Satisfaction and Influential factors on Use of Subscribed Databases by Faculty Members of Tabriz University of Medical Sciences in Academic Year:2006-2007 [Thesis]. Tabriz: Paramedical Faculty, Tabriz University of Medical Sciences; 2008.
7. Davis PM, Price JS. Counting Online Usage of Networked Electronic Resources. *eJournal Interface Can Influence Usage Statistics: Implications for Libraries, Publishers, and Project COUNTER* [internet]. [Retrieved 2013 Dec 18]. Available from: <http://arxiv.org/ftp/cs/papers/0602/0602060.pdf>
8. Pesch O. Usage statistics: about CONTER and SUSHI. *Information Services & Use* 2007;27:207-213.
9. King D. What is the next trend in usage statistics in libraries? *Journal of Electronic Resources Librarianship* 2009;21:4-14.
10. Franklin B, Plum T, Kyriolidou M. Metrics in libraries and expectations for the evaluation of digital libraries. In: Giannis Tasakonas, Christos Papatheodorou, editors. *Evaluation of digital libraries: an insight into useful applications and methods*. USA: Chandos Publishing; 2009.
11. Elsevier. Usage reports. COUNTER COP 4 UPDATE - ScienceDirect® and Scopus [internet]. Elsevier; 2014. [cited 2014 Feb]. Available from: http://usagereports.elsevier.com/Report_Descriptions/COP4%20communication.pdf
12. The Journal Usage Statistics Portal (JUSP). JR1, JR1a and JR1 GOA reports [internet]. USA: JUSP; 2013. [cited 2014 Feb]. Available from: http://jusp.mimas.ac.uk/news/JUSP_LibNews_Aug13.pdf
13. EBSCO. Ebsco support page [internet]. USA: EBSCO portal; 2014. [cited 2014 Feb]. Available from: <http://support.epnet.com/>
14. SAGE Journals. COUNTER 4 reports coming soon for SAGE Journals [internet]. [cited 2014 Feb]. Available from: <http://online.sagepub.com/site/misc/whats-new.xhtml>
15. Nature journals. Nature- Librarian gateway homepage [internet]. [cited 2014 Feb]. Available from: http://www.nature.com/libraries/whats_new/index.html
16. ProQuest. Find Products & Services - 360 Counter – ProQuest [internet]. USA: ProQuest; 2014. [cited 2014 Feb]. Available from: <http://www.proquest.com/products-services/360-Counter.html>
17. Karasözen B, Kaygusuz A, Özen H. Patterns of e-journal use within the Anatolian University Library Consortium. *Serials* 2007;20(1):37-42.
18. Karimi S, Yaghoubi M, Rahimi A, Ale-mokhtar MJ. Cost – Benefit Analysis of Isfahan University of Medical Sciences Database in 2007. *Health Information Management* 2008;5(1). Available from: <http://www.him.mui.ac.ir/index.php/him/article/view/92/0>